

Kossuth Lajos.

1802. sept. 16—1894. mart. 20.

Gyászba borúlt Magyarország a mikor Kossuth Lajos meghala; s méltán, mert benne legnagyobb fiát gyászolja. A történelmet — Carlyle szerint — egyes nagy emberek alkotják. Minden nemzetnek, mely a világtörténelemben szerepelt, meg volt gondviselészerű embere. Az Isten alkalmas időben teremt alkalmas vezéreket, prófétákat s apostolokat, hogy nemzetöknek megváltói legyenek. Izrael népét Mózes próféta szabadítja meg az egyiptomi fogságból s vezeti bé az ígéret földjére. Anglia szabadságát Cromwell biztosítja. A nagy francia forradalomban az *egyenlőség, testvériség és szabadság* magasztos elveit Mirabeau juttatta diadalra lángszónoklatával. Az észak-amerikai Egyesült-Államok függetlenségét Washington vívta ki. A magyar nemzetet is megáldotta az Isten egy gondviselészerű emberrel, a ki egy személyben, a válságos napokban, vezére, prófétája és megváltója lett a magyar nemzetnek. Kossuth Lajos a mi magyar Washingtonunk. Az amerikai szabad polgárok hozzá hasonlítják. Washingtont nyugodt kedélye, világos értelme, rettenthetetlen bátorsága, rendkívüli becsületessége, kitartó munkássága és lángoló hazaszeretete a világ legnagyobb emberei sorába emelték. E jellemvonások ugyan oda emeltek Kossuth Lajost, kiről — mint Washingtonról — igazán el lehet mondani, hogy: „*Első volt a békében, első a harcban, első polgártársai szívében.*“

De minő különbség van a két nagy hazafi pályafutása között! Nem csoda, ha Kossuth 1884. mart. 18-áról e sorok írójához intézett levelében ily kifakadásokat teszen:

„Hanem én megvallom, hogy az Egyesült-Államokban időzésem alatt, minden szíves fogadtatás daczára sem birtam menekedni egy kinos gondolattól, mely csaknem a nyílt zúgolódásig üldözött. Értem azt a különböző mértéket, melylyel a sors, a végzet vagy akárminek nevezzük, nekik és nekünk magyaroknak, mért. Mindig szemem előtt cikázott Washington azon levele, melylyel a Valley-Forgei téli táborból értesítette a kormányt, hogy ő a harcot nem folytathatja, mert a mint kitavaszozik, az ő elcsigázott serege szét fog bomlani a szélózsa minden irányában, mint a polyva. És im e reménytelen helyzetben meghozta nekik a sors áldása a hatalmas francia interventió segítségét, melynek anyagi nyomatéka s lelkesítő hatása győzelmet biztosított. Mi más mértékkal mért a sors minékünk! Mi győztünk saját erőnkkel, mi nem kértünk a sorstól idegen segítséget, csak annyit kértünk a sorstól, hogy ne álljon idegen erőszak közénk s ellenségünk közé, kinek jogtalan, s erkölcstelen bűnös támadását saját erőnkkel győzedelmesen visszavertük s nekünk ez igazságos szerény kívánság teljesezése helyett, az igazságtalan végzet nyakunkra zúdította az ellenséges orosz interventiót s vele a belső visszavonás átkát és ennek rettenetes következtését, hős nemzetünk megfogyatkozását az önbizalomban. Minő irtózatossá ironiája a sorsnak ez a mértékkülönbség a két esetben!“

Hiában! Ilyen a sors. Washingtonnak kedvezett a szerencse; Kossuth pedig, a kinek szándéka, törekvése egész életén keresztül tiszta és nemes volt, maga elég szerencsétlen vala látni, hogy minden tervei hajótörést szenvednek.

Az új Magyarország megteremtésében a harminczas évektől kezdve Kossuth nevével mindenütt találkozunk; mert szívének minden dobbanása, agyának minden gondolatja imádott hazája javára irányult. A magyar faj és állam anyagi jóllétét, kulturális fejlődését, polgári és vallási szabadságát, közigazdasági és erkölcsi emelkedését s fölvirágzását igyekezett megalapítani, fokozni, siettetni és biztosítani. Kossuth a nemzet ujjaalakítását a középkori kiváltságok lerombolásával, a politikai intézmények átalakításával s ezek sege-

delmével remélte elérni. S e félszázados küzdelemnek Mózes világitó oszlopaként őt látta élén az élő, s őt fogja emlegetni a jövőendő nemzedék.

A vész és megpróbáltatás idején, mikor a békés úton elért vívmányok koczára voltak téve, a nemzeti erőt megint a lángnyelvű apostol fejtette ki emberfeletti erélyével s búbajos szónoklatával. E vérkeresztelón a magyar nemzetnek is keresztül kellett mennie. Hiszen az angol és francia nemzet sokkal drágább és drasztikusabb áron jutott a szabadság birtokába.

A szabadságharc lezajlása után, Kossuth még nagyobb alakja lett a világtörténelemnek. A francia nemzet az olasz nemzet, az angolok és amerikaiak, kik erővel, szellemi fensőséggel uralkodnak a föld minden részén: hódoló tisztelettel beszélnek Kossuth nagyságáról és dicsőségéről. Angliai és amerikai útja 1851. és 52-ben diadalmenethez hasonlított. Olyan fogadtatásban még fejedelem sem részesült soha. A „Daily News“ szerint „Kossuth volt a legjelesebb szónok, ki valaha egy idegen nemzet nyelvén oly bámulatos sikert aratott. A mai ifjabb nemzedéknek alig lehet fogalma arról a lelkesedésről, melylyel az egész ország Kossuthot körül rajongta.“

Az éjszak-amerikai „Egyesült-Államokban“ még nagyobb rajongással fogadták. Félévi utazása alatt mintegy 500 beszédet tartott, a melyek a szónoklati remekeknek mintaképei. „Ki szemlélte őtet úgy — írja Andrews (Kossuth in New England) — hogy meg ne nyerte volna gyermekhez hasonló egyszerűsége és nyílt fellépése? Ki olvasta az ő éles elműségét és eszélyességét, melylyel tárgyát úgy kezeli, hogy senkit se sértsen de mindenkit megnyerjen? Ki hallgatta bámulás nélkül képletekben gazdag és logikailag utolérhetetlen szónoklatát? Nekem úgy tetszik, hogy ő bírja Washington tiszta jellemét, Jefferson éles ítélő tehetőségét s felülmulja Webstert. Ékes szólása, mely tisztán az ő sajátja: *nyugodt, természetes, megnyerő és parancsoló.*“

Mirabeauról van írva:

Kis tag a nyelv. s mégis mily roppant dolgokat indít!

Erdőket gyújtó szikra az emberi nyelv.

Hanem ez Kossuthra még inkább alkalmazható.

Bostonba való bevonulása alkalmával, a States-houseban, Wilson, a tanács elnöke így végezte üdvözlő beszédjét: „A Massa-chusetts-i tanács abban a reményben van, s azt óhajtja, hogy az ön nemzete minél előbb visszahívja száműzetéséből, hogy nemzeti függetlensége és szabadsága megalapításában tanácsával szolgáljon. S miután hazájának függetlenségét kivívta, mint a mi Washingtonunk, térhessen vissza a magánéletbe, körülvéve hálás honfitársaitól. Midőn pedig élete feladatát bevégezte, legyen meg az a nyugodt elégtétele, hogy hű volt mindig szülő hazájához! Hadd lássák szemei, midőn az utolsó pillantást vetik a föld színére, Magyarhon zászlóját békében és szabadságban lengeni. Hadd zengjenek füleibe nemzete hálás elismerésének édes szavai; legyen nemes lelke megvigasztalva azzal, hogy midőn honszerető szive örökre megszűnik dobogni, az hazája porával fog összevegyülni.“

Fájdalom! ez őszinte óhajtásból csak az utolsó teljesült; mert a mind annyinál dicsőbb, nagyobb, nemesebb, élve nem láthatá meg szeretett hazáját! Nemes szive Olasz-hon kék ege alatt szünt meg dobogni, de az hazája porával vegyült össze. A költő jóslata: — „Lesz még egyszer innep a nagy világon“ — bételjesedett; mert az az innep ápril 1-én volt, a mikor az emberek millióinak szemében gyász-köny ült Kossuth Lajos temetése alkalmával. Ahoz hasonló gyászinnepély, s a hálás kegyeletnek hasonló kifejezése a világtörténelem emlékezte szerint egy nagy ember temetésénél sem nyilvánult. Ha életében sokat küzdött, mint a mythologiai Herakles; és a honfájdalom prométheuszi kinjait kellett kiállania: halála után eljutott a dicsőség templomába.

KOVÁCS JÁNOS.

Gyöngymondatok.

(Ujkori íróktól.)

Élet. Életvágy. Életgondolat.

Te sirhalomnak bús homálya,
Bár benned nyugtomat lelem,
Rád nézni mégis gyötirelem;
Kedvét e szív csak itt találja. *Kölcsey.*

Az érzés az élet rabja, az élet pedig időbolondja; s a világot őrző időnek vége lesz. *Shakespere.*

Mi az élet? egy árny, mely előnyulik; egy szegény színész, ki órái hosszán át magát a színpadon dühöngve elkinozza, s akkor őt többé nem hallják; egy mese, melyet egy eszelős ad elő tele szodagályal, és semmit sem jelent. *Shakespere.*

A munkás élet kettős eredménye: csúz és vagyonosság. Az ember gazdaggá lesz és megüti a szél. Ez az élet koronája! *Hugo Viktor.*

Az élet egy táj, mely sivatagnak és virálynak keveréke; s milyenek látjuk? a szemponttól függ, a honnan nézzük. *Petőfi.*

Életrendünk egyedüli hatalmassága a féreg. Minden egyéb teremtményt meghizlalunk, hogy magunkat hizlalhassuk; magunkat pedig a pondrónak hizlaljuk. A kövér király, meg a sovány koldus, csak más-más fogat étel: két tál egy asztalon, s a val vége! *Shakespere.*

A nagy világ az életiskola;
Oly göröngyös, oly kemény az út,
Az ember annyi sivatagra jut! *Petőfi.*

Még alig hogy jádánk apáink térdén, s már
Ma-holnap ott alszunk nagyapáink mellett —

Csak annyi az élet, mint futó felhőnek
Árnya a folyón, mint tükrön a lehellet! *Petőfi.*

Sok szép van az életben, a miről nem irtak vezérczikket. *Jókai.*

Ha kitüznék nekem, örömmel járnám el még egyszer életpályámat kezdetétől végig; csak annyi szabadságot kérnék ki magamnak, hogy — a mit írók tenni szoktak műveik 2-ik kiadásával — az első kiadásom hibáit kijavítsam. *Franklin Bénéám.* (mondotta idős korában).

Az emberi élet minden intézkedéseinkre s készülődéseinkre rövid! Mit hozhat létre egy ember 70 év alatt? Mig az ember magával 3-szor tanácskozik, mig mással 3-szor tanácskozni összeül, mig